

رویه قضائی

تألیف

دکتر سید جلال الدین مدنی

www.ketab.ir

مجله حقوقی

مدنی، جلال‌الدین، ۱۳۱۶ -
رویه قضائی / تالیف جلال‌الدین مدنی؛ تصحیح و
ویرایش علی مدنی. - تهران: پایدار، ۱۳۸۱.
ص. ۱۶۱

ISBN 964-91583-3-2

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیفا.
Jalaladin Madani.
Jurisprudence. ص. ع. به‌انگلیسی:

چاپ ۱۳۸۱
۱. رویه قضائی -- ایران. ۲. حقوق تطبیقی.
الف. مدنی، علی، ۱۳۵۰. ب. مصحح. ب. عنوان.

۳۴۰/۰۹۵۵

۴۰/م ۴۰

*۴۶۵-۷۳م

کتابخانه مرکزی پایدار

رویه قضائی

مؤلف: دکتر سید جلال‌الدین مدنی

ناشر: انتشارات پایدار

ویراستار: مهندس سید علی مدنی کرمانی

نوبت چاپ: بیست و چهارم پائیز ۱۳۹۵

تیراژ: ۵۰۰۰ نسخه

تایپ: پایدار

قیمت: ۷۰۰۰ تومان

لیتوگرافی: مدین

صحافی و چاپ: وفا

ISBN 978-964-91583-3-4

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۱۵۸۳-۳-۴

تلفن مرکز بخش ۶۶۵۹۲۵۶۵ و ۷۷۸۶۶۴۴۰

آدرس سایت اینترنتی: www.payadar.ir

کلیه حقوق قانونی برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
------	-------

۱	مقدمه
۳	۱- تعریف رویه قضائی
۴	۲- ارتباط رویه قضائی با قانون
۸	۳- ارتباط رویه قضائی با عرف
۱۰	۴- تفاوت رویه قضائی با دکترین
۱۲	۵- اصول حقوقی و رویه قضائی
۱۳	۶- ارتباط رای دادگاه با رویه قضائی
۱۵	۷- تفسیر قانون رویه قضائی
۱۷	الف - تعریف تفسیر
۱۷	ب - دلیل لزوم تفسیر
۱۸	ج - انواع مراجع تفسیر
۱۸	اول: تفسیر وسیله مراجع اخطار
۲۰	دوم: تفسیر علمای حقوق
۲۱	سوم: تفسیر مراجع قضائی
۲۳	د- روش های تفسیر
۲۳	اول: روش تحت اللفظی
۲۶	دوم: تزلزل روش تحت اللفظی
۲۷	سوم: تفسیر علمی آزاد
۲۸	ه - نقش تفسیر در رویه قضائی
۲۹	۸- تحقیقات حقوقی و رویه قضائی
۲۹	۹- فوائد رویه قضائی
۳۰	۱۰- رویه قضائی وسیله تدارک نظم حقوقی در کشورهای نوپیدا
۳۲	۱۱- قلمرو مکانی رویه قضائی
۳۳	۱۲- قلمرو زمانی رویه قضائی
۳۴	۱۳- درجه اعتبار رویه قضائی
۳۵	۱۴- انواع رویه قضائی

۱۵ - منابع قانونی رویه قضائی

الف - قانون اساسی

ب - قانون دیوان عدالت اداری

ج - قانون سال ۱۳۲۸

د - قانون سال ۱۳۳۷

ه - قانون امور حسبی ۱۳۱۹

و - قانون ثبت

۱۶ - موارد مساعد برای رویه قضائی

الف - تناقض یا تعارض قانون

ب - تراحم دو قانون

ج - تقص قانون

د - سکوت قانون

ه - اجمال قانون

۱۷ - ایجاد رویه قضائی با بهره گیری از عبارات کلی قانون

۱۸ - رویه قضائی و اصل تفکیک

۱۹ - رویه قضائی عامل اجرای درست قانون اساسی

۲۰ - تطبیق رأی وحدت رویه با قانون اساسی

۲۱ - رأی اصراری و رویه قضائی

۲۲ - فلسفه تشکیل دیوان کشور در ارتباط با رویه قضائی

۲۳ - دیوان عدالت اداری و رویه قضائی

۲۴ - هدایت قانونی قاضی بسوی رویه قضائی

۲۵ - طرق تغییر و اصلاح رویه قضائی

۲۶ - رویه قضائی در سوابق اسلامی

۲۷ - وضع رویه قضائی در دیگر کشورها

۲۸ - رویه قضائی در نظام کامان لا

۲۹ - رویه قضائی در جامعه بین المللی

۳۰ - پاره‌ای از رویه‌های قضائی معتبر

رویه‌های قضائی در دعاوی مالک و مستاجر

رویه قضائی دادگاههای حقوقی ۲ در ارتباط با اجرای احکام

رویه‌های قضائی در اجرای احکام مدنی

تعدادی از آراء وحدت رویه دیوانعالی کشور

تعدادی از آراء وحدت رویه دیوان عدالت اداری

در این کتاب سعی شده است تا با روشی ساده و روان به بیان مبانی و اصول حقوق کیفری پرداخته شود. این کتاب در حدی که در آن به بیان کلیات و مبانی حقوق کیفری پرداخته شده است و در حدی که در آن به بیان جزئیات و تفصیلات پرداخته نشده است. این کتاب را می توان به عنوان یک منبع مناسب برای دانشجویان حقوق کیفری و همچنین برای عموم علاقه مندان به این رشته علمی معرفی کرد. این کتاب در حدی که در آن به بیان کلیات و مبانی حقوق کیفری پرداخته شده است و در حدی که در آن به بیان جزئیات و تفصیلات پرداخته نشده است. این کتاب را می توان به عنوان یک منبع مناسب برای دانشجویان حقوق کیفری و همچنین برای عموم علاقه مندان به این رشته علمی معرفی کرد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

هنگامی که بیست سال قبل تدریس آیین دادرسی مدنی را در دانشکده حقوق عهده دار بودم، یکی از مباحث قابل توجه و پیوسته به موضوع را رویه قضائی می دیدم که نیاز به توقف و بحث بسیار داشت و احساس می شد که رویه قضائی به عنوان منبع عملی علم حقوق باید جایگاه مطالعاتی مستقلی داشته باشد. در ادوار گذشته درس مبانی و کلیات علم حقوق را داشتم، ناگزیر بودم، برای رویه قضائی ارزش خاصی قائل باشم، تا مباحث حقوق جنبه جدی و توأم با کاربرد خود را پیدا نماید. تدریس، تحقیق، مطالعه و اندیشه در قواعد حقوقی وقتی به واقعیت نزدیک می شود که کاربرد آن در تصمیمات قضائی، ظهور پیدا کند. از تصمیمات قضائی آنچه که باقی می ماند و اضافه بر پرونده خاص به حقوق متحرک می دهد و در تحقیقات و مطالعات مورد توجه و از منابع حقوق می باشد رویه قضائی است که بقول رنه داوید مؤلف نظامهای بزرگ حقوقی معاصر کتابهای علمی حقوقی غالباً چیزی جز تفسیر رویه های قضائی انجام نمی دهند. رویه قضائی تا به آن پایه

اهمیت دارد که بنیاد حقوقی بعضی از کشورها بر پایه آن استوار بوده و هست و عمیق‌ترین و ظریف‌ترین روابط حقوقی را شکل می‌دهد. آن دسته از کشورهایی که به قانون پیوسته‌اند و مراجع قانون‌گذاری آنها چهارچوب معین می‌کنند، باز هم نقطه تکیه حقوقی را در رویه‌های قضائی جستجو می‌کنند. به عبارت دیگر هرگز قانون نمی‌تواند طوری تنظیم و تصویب شود که بی‌نیاز از رویه قضائی باشد. گویا رویه‌های قضائی از یک طرف مکمل قانون هستند و از طرف دیگر قانون را با اجتماع و نیازهای آن سازگار می‌سازند. در هر یک از رشته‌های حقوقی که وارد شویم می‌بینیم با کمک رویه‌های قضائی می‌شود مواد قانون را در جهت اجرای عدالت، عینیت بخشید. رویه قضائی از این هم فراتر می‌رود و در یک بررسی کلی همه اقدامات مکرر مراجع قضائی را در بر می‌گیرد و دستوراتی که دادگاه در موارد مشابه اعلام می‌نماید می‌تواند رویه قضائی نامیده شود.

در سالهای اخیر که رویه قضائی به عنوان درسی جدید و با واحدی مستقل در برنامه درسی دانشکده حقوق پیش‌بینی شده، طبعاً مجال بیشتری برای شناخت رویه قضائی و انواع آن وجود دارد. در این جهت ابتدا نتایج حاصل از تحقیقات انجام یافته در خصوص درس با همت دانشجویان به صورت جزوه‌ای درآمد که سبب چند ترم درس رویه قضائی قرار گرفت و اکنون مطالبی که در این کتاب عرضه می‌شود در تکیه بر همان جزوه قبلی است. در عین حال تعدادی از رویه‌های قضائی معمولی دادگاهها و شعبه دینار کشور و مواردی از وحدت رویه لازم‌الاتباع ضمیمه شده است. امید است گامی در جهت شناسایی تحلیلی رویه‌های قضائی محسوب شود و در آینده قانونگذار بخاطر استحکام علم حقوقی جامعه و ثبات حقوق افراد مواعی در رشد رویه قضائی پیش‌نیازها را قضاات آگاه عالم، صاحب نظر، خوش ذوق و با ایمان بتوانند با مساعدت و تلاش دیگر حقوقدانان بخصوص وکلای دادگستری حامی حق، در طول زمان رویه‌های قضائی معتبر و پرنفوذی را پابرجا سازند و از این طریق علم حقوق در این سرزمین از یکی از بارورترین منابع خود بهره‌مند گردد.